

K některým otázkám uznání nových států

Vladimír Týč

Rozdělení Československa dalo dne 1. ledna 1993 vznik dvěma novým státům: České a Slovenské republice. Oba se staly novými členy mezinárodního společenství. Vzhledem k vysoké mezinárodní prestiži bývalého Československa a klidnému rozdělení nenastaly žádné problémy s následným uznáním obou nových států ze strany států ostatních. I nové přijetí ČR a SR do OSN proběhlo bez problémů a oba nové státy dokonce získaly statut zakládajících členů OSN.

V 90. letech minulého století vznikla v Evropě řada dalších nových států, jejichž uznání již neprobíhalo tak hladce. Tato krátká studie se proto zabývá některými důležitými obecnými otázkami uznání státu, které z hlediska praxe vyžadují vyjasnění.

Uznání státu a vlády je institutem mezinárodního práva, který dodnes nebyl dostatečně upraven, a to ani v právu obyčejovém, ani smluvním. Nejasnosti panují nejen o funkci uznání, ale také o technikách a způsobech jeho provedení i jeho právních účincích.¹ Smyslem této studie není tyto otázky vyřešit, ale rozebrat některé dílčí problémy, které by mohly být příspěvkem ke konečnému vyjasnění institutu uznání. Na úrovni právní ovšem nebude nikdy institut uznání vtěsnán do jasných právních kategorií, protože je to institut především politický a jeho právní úprava má toliko komplementární povahu. Při uznání státu nebo vlády ve většině případů vůbec nerozhodují právní kritéria, ale politické zájmy uznávajícího státu.

Pojem uznání státu, znaky státu

Uznání státu představuje oficiální vyjádření jiného státu, že uznávanou entitu považuje za stát, tedy za element mezinárodního společenství a hlavně za nositele práv a povinností podle mezinárodního práva. Za stát se zpravidla uznává entita, která naplňuje čtyři znaky, jak jsou stanoveny Montevidejskou úmluvou o právech a povinnostech států, podepsanou v r. 1933. I když tato regionální úmluva zavazuje jen velmi úzký okruh států, jsou její kritéria, byť s výhradami, široce uznávána mezinárodní praxí i naukou mezinárodního práva.

Znaky státu jsou v jejím článku 1 vymezeny takto:

---

¹ Velmi expresivně ilustruje tyto potíže Blix, H.M., *Contemporary Aspects of Recognition*, in: *Recueil des cours de l'Académie de droit international de la Haye*, 1970-II, vol. 130, Leyden, 1971, s. 593 n. Jednou z otázek zde uvedených (a neřešených) je např. jak naložit s diplomatickou nótou neuznaného státu, která požaduje reakci.

Stát jakožto subjekt mezinárodního práva (*persona de derecho internacional*) musí splňovat tyto podmínky:

- I. trvale usazené obyvatelstvo,
- II. vymezené území,
- III. vláda,
- IV. způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy.²

K uvedeným podmínkám je možno uvést:

ad III: "Vláda" je opravdu velmi vágní vymezení. Zřejmě znamená centralizovanou moc, která se uplatňuje nad územím a na něm žijícím obyvatelstvem. Neřeší se zde ale nezávislost této moci, tedy suverenita posuzovaného státu. Podle některých názorů musí být tato státní moc nezávislá na jiné moci, alespoň zevně, neboť jinak by nešlo o suverénní stát, a proto by ani nemohl být uznán. Někdy je ale nově vznikající stát v době před svou stabilizací podpořen státy jinými, aby se mohl v samostatný a suverénní stát postupně vyvinout. Jako příklad může posloužit secese Kosova, která byla účinně podporována v počátcích Evropskou unií a dalšími státy (USA). V této souvislosti se také vyskytuje tzv. *předčasné uznání*, kdy jiný stát ve snaze podpořit stát vznikající ho uzná, i když je zatím závislý na státu či státech jiných.

S požadavkem nezávislosti státní moci nelze směřovat způsobilost odolat faktickému ozbrojenému útoku ze strany jiného státu, která zcela jistě požadována není. Suverenita uznávaného státu se posuzuje podle situace právní, nikoli protiprávní, tedy podle toho, zda je suverenita nového státu za běžných okolností (tj. v míru) respektována ze strany státu jiných. Proto běžně existují i zcela standardní státy s velmi malou (symbolickou) armádou nebo i zcela bez armády (Andorra).

ad IV: Pokud jde o čtvrtý znak, je zde interpretační problém. „Způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy“ může být chápána dvojím způsobem - subjektivně a objektivně. Subjektivní způsobilost znamená, že nový stát je vybaven pro zahraniční styky institucionálně, tedy *vnitřně*, má orgán, který plní funkci ministerstva zahraničních věcí s potřebnými pravomocemi. A hlavně, že je suverénní, tedy nezávislý. Entity závislé, které nemohou samy rozhodovat o svých zahraničních vztazích, nemohou být považovány za státy s mezinárodně právní subjektivitou (např. Grónsko,

---

² Z dalších ustanovení Montevidejské úmluvy jsou pro naše téma zajímavá:

Čl. 2: Federální stát tvoří podle mezinárodního práva jediný subjekt (*una sola persona*).

Čl. 3: Politická existence státu není závislá na jeho uznání jinými státy.

Čl. 6: Uznání státu znamená pouze to, že uznávající stát akceptuje právní subjektivitu uznávaného státu s jeho právy a povinnostmi určenými mezinárodním právem. Uznání je bezpodmínečné a neodvolatelné.

Čl. 7: Uznání státu může být výslovné nebo provedené mlčky (*reconocimiento tácito*). To druhé vyplývá z jakéhokoli jednání, z něhož je patrný úmysl uznat nový stát.

ostrovů Jersey, Man apod.).³ Objektivní způsobilost je pak určena tím, zda jsou vztahy s jinými státy fakticky navazovány, tedy *navenek*, zda tento stát je považován jinými státy za partnera, resp. za člena mezinárodního společenství. V opačném případě by tento stát byl izolován a ignorován mezinárodním společenstvím (Severokyperská turecká republika). Tato otázka souvisí s uznáním státu - stát neuznaný velkou většinou ostatních států se nestává standardním členem mezinárodního společenství - je ignorován a mezinárodního života se neúčastní vůbec nebo jen v nepatrné míře, jak je popsáno dále.

Důvody uznání nebo neuznání nového státu

Ukazuje se zcela zřetelně, že rozhodnutí jednotlivých států zda uznat či neuznat nový útvar za stát je spíše politické než právní. Je to patrné už z toho, že některé státy tutéž entitu uznaly a jiné nikoli, ač posuzovaly splnění stejných podmínek státnosti, tedy stejnou právní situaci.

1. Zatímco splnění prvních dvou podmínek, tedy území a obyvatelstva, je zpravidla jednoznačné, mohou být rozdílná hodnocení třetí podmínky, tedy existence nadřazené veřejné moci - nezávislé vlády nad územím a obyvatelstvem, jakož i čtvrté podmínky – schopnosti a způsobilosti navazovat vztahy s jinými státy, tedy nezávislosti zahraničně politických aktivit a také ochotě jiných států nový stát respektovat.

2. K rozdílným závěrům se dochází i při jasném splnění všech čtyř uvedených podmínek. Některé státy prostě nemají politickou vůli uznat nový stát, i když nepochybuji o jeho existenci. Důvody k tomu bývají politické, tedy mimo rámec mezinárodně právního hodnocení nové entity.⁴

a) Může to být důvod „vnitřní“ – subjektivní - např. obava z vytvoření určitého precedentu pro budoucí narušení územní celistvosti státu (odmítání uznání Kosova ze strany států se silnými a radikálními národnostními menšinami – Španělsko, Slovensko, Rumunsko, Rusko).

b) Může to být také nátlak autoritativního státu, který si neuznání nového státu jinými státy, zejména svými spojenci, vynucuje. Flagrantním příkladem byla tzv. Hallsteinova doktrína uplatňovaná v letech 1955 – 1969 Spolkovou republikou Německa (SRN), která se nespokojila s neuznáním Německé demokratické republiky (NDR), ale sama přikazovala nenavázat nebo přerušit diplomatické styky s kterýmkoli státem, který NDR uznal. Výjimkou byl Sovětský svaz.

---

³ Malenovský, J., *Mezinárodní právo veřejné, obecná část, a jeho poměr k jiným právním systémům*, 7. vyd., Doplněk a A. Čeněk, Brno - Plzeň, 2014, s. 102.

⁴ Stejný postřeh učinil Ker-Lindsay, J., *Engagement without recognition: the limits of diplomatic interaction with contested states*, *International Affairs*, vol. 91, Issue 2, 1 March 2015, p. 271. Dostupné na http://eprints.lse.ac.uk/60177/1/Ker-Lindsay_Engagement%20without%20recognition.pdf, cit. 2. 12. 2018.

Spojenci SRN tak z tohoto důvodu NDR až do počátku 70. let neuznaly, byť o její státnosti nebylo pochyb.

c) Nemusí jít ani o nátlak, ale o pouhý politický zájem: Čínskou republiku (Tchajwan) neuznávají státy, které dávají přednost uznání Čínské lidové republiky, neboť současné uznání obou je neslučitelné.

3. Důvody neuznání mohou být také dány vnějšími okolnostmi povahy právní.⁵ Patří sem snaha vyhnout se právně pochybnému předčasnému uznání, reakce na porušení mezinárodního práva při ustavení nové entity (Severní Kypr) nebo jiná právní překážka (rezoluce Rady bezpečnosti OSN).⁶

Konstitutivní teorie uznání

Tím se dostáváme ke standardní otázce, která se vyskytuje ve všech učebnicích mezinárodního práva a ve všech pojednáních o uznání státu: konstitutivní nebo deklaratorní povaha uznání. Svůj původ mají obě teorie v minulosti, a sice v praxi některých států. Starší je **teorie konstitutivní**, která byla zejména od doby tradičního mezinárodního práva uplatňována většími státy k tomu, aby mohly kontrolovat a ovlivňovat vznik dalších nových států.⁷ Neudržitelnost takové praxe se ukázala definitivně v první polovině XX. století, kdy bylo uplatňování konstitutivní teorie nahrazeno teorií deklaratorní.⁸ Ta představuje pokrok v tom, že neváže vznik nového státu na přivolení států existujících, ale považuje ho za objektivní skutečnost.⁹

Máme-li zhodnotit konstitutivní teorii jako takovou, obsahuje závažnou logickou nesnáz: Je-li vázán vznik nového státu na uznání států jiných, pak se klade otázka kolik jich musí být, resp. které z nich jsou rozhodující. Stačí uznání jedním státem? Třemi? Většinou? Velmocemi? Odpovědi na tyto otázky mezinárodní právo nedává a ani dávat nemůže. Uznání je subjektivní úkon, tedy každý uznávající stát činí tento úkon sám za sebe a sám také posuzuje výslednou situaci, tedy dvoustranné

---

⁵ Jemnější členění důvodů neuznání podává autor Craven, M., ve stati *Statehood, Self-determination and Recognition*, in: *International Law*, edited by Evans, M. D., 3rd edition, Oxford University Press, 2010, s. 244

⁶ Příkladem může být rezoluce RB OSN č. 2016/1965 odsuzující ustavení samostatné Rhodesie jakožto státu praktikujícího rasový apartheid.

⁷ Podrobněji k historickým aspektům konstitutivní teorie viz Kováčiková, B., *Limity inštitútu uznania štátu z pohľadu medzinárodného práva*, in: *Medzinárodné, európske a vnútroštátne aspekty uznania a neuznania štátu*, Trnava, 2013, s. 56.

⁸ Deklaratorní povaha uznání se objevuje již v XIX. století. Díky ní došlo k širokému uznání nových evropských států, jako bylo Řecko, Belgie, Srbsko, Rumunsko, Bulharsko i sjednocené Německo a Itálie. Podle Bierzaneck, R., *La non-reconnaissance et le droit international contemporain*, *Annuaire Français de Droit International*, vol. 8, 1962, s. 122. Dostupné na https://www.persee.fr/doc/afdi_0066-3085_1962_num_8_1_960, cit. 5. 12. 2018.

⁹ Ziegler, A. R., *Introduction au droit international public*, Stämpfli Editions SA Berne, 2e édition, 2011, s. 196.

účinky - mezi jím samým a uznávaným státem. Postoje jiných států tím dotčeny nejsou - ty mohou nový stát jak uznat, tak neuznat, resp. uznat kdykoli následně. Žádné „objektivní“ uznání státu neexistuje, snad s výjimkou kolektivního uznání.¹⁰

Může ale „objektivně“ existovat stát uznáný jen nepatrným počtem jiných států? Může v praxi trvale fungovat takovýto neuznaný stát? Teoreticky může, ale nikoli jako součást mezinárodního společenství. V tomto smyslu má uznání ze strany jiných států určitou konstitutivní povahu.

Deklaratorní teorie uznání

Deklaratorní teorie v tomto směru nepředstavuje problém. Uznávající stát vyhodnocuje nově vzniklý stát, který již objektivně existuje. "Recognition does not make a state", uznání jen existující stát legitimizuje.

I zde je ovšem jiný logický problém. Tvrdíme-li že nový stát již objektivně existuje, konstatujeme splnění podmínek jeho vzniku. Byly ale skutečně splněny? Je nový stát dostatečně nezávislý, aby bylo možné mluvit o jeho suverenitě? Kdo to ale posuzuje? V mezinárodním společenství není žádná centralizovaná vyšší autorita, která by závazně stanovila, že nová entita splnila podmínky pro vznik státu. "Objektivní" existence státu tak v pochybnostech nedává smysl.¹¹ Posouzení náleží jednotlivým členům mezinárodního společenství, tedy státům, a je tedy subjektivní. Smyslem uznání deklaratorního charakteru je vyjádřit oficiální stanovisko, že nová entita je ze strany uznávajícího považována za stát, ale i určitý závazek respektovat nový stát jako člena mezinárodního společenství, tedy uznávat jeho práva. Znamená to ovšem také to, že nová entita je za stát považována jen ze strany těch států, které ji uznaly. Pro neuznavší stát není nová entita státem. To platí stále, i dnes. Na příklad pro státy, které neuznaly Kosovo, resp. jeho uznání odmítly, je jeho území nadále součástí Srbska. Uznání ve svém deklaratorním pojetí je tak *subjektivní a relativní*, účinky jsou spjaty jen s konkrétním uznávajícím státem.

Prosazení deklaratorního charakteru uznání, tedy jeho usnadnění, nepřimo napomohla doktrína amerického prezidenta Monroe (1823), podle které Evropa (v tomto případě Španělsko) nemá bránit vzniku a efektivní činnosti nových států na americkém kontinentu. Monroe měl na mysli bývalé

---

¹⁰ K institutu kolektivního uznání viz Bureš P., Faix, M., Svaček, O., Vznik a uznání státu, Leges, Praha, 2013, s. 12 n.

¹¹ Výjimkou v určitém smyslu by mohlo být jen uznání ze strany OSN jakožto organizace, která reprezentuje celé mezinárodní společenství. Ani takové uznání však nemůže prakticky zavazovat státy, které si ho nepřejí (uznání Palestiny jako pozorovatelského státu OSN). Zcela odlišná by pak byla situace po přijetí uznávaného státu za člena OSN, protože pak by tento nový člen požíval členských práv a měl by rovněž odpovídající povinnosti podle mezinárodního práva.

španělské kolonie, které se osamostatňovaly v Latinské Americe. Velká Británie toto dilema vyřešila tak, že nové latinskoamerické státy uznávala jen de facto (viz níže).

Závěr k oběma teoriím uznání

Z uvedeného ovšem nelze vyvodit, že lze prostě zavrhnout konstitutivní teorii a jednoduše ji nahradit deklaratorní. Nemá smysl stavět obě teorie proti sobě a vybírat z nich „tu pravou“. Realita je složitější a ukazuje, že v současnosti navzdory jasně deklaratorní povaze uznání jeho konstitutivní prvky přece jen v určité formě přetrvávají. Jde o neuznané státy. Vracíme se zde ke čtvrtému pojmovému znaku státu, jak je výše uvedeno. Stát musí mít způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy. Tuto způsobilost zřejmě nelze chápat jen tak, že nový stát sám (subjektivně) jen vytvoří *vnitřní* předpoklady pro tyto vztahy a že tato způsobilost není jiným státem omezena. Rozhodující je objektivní stav - zda jsou dány a naplněny skutečně existující efektivní vztahy *navenek*. A kromě toho - zda je dána vůle, ochota a schopnost (způsobilost) nového státu dostát svým mezinárodním závazkům.

Není-li tomu tak, tedy *není-li žádný nebo téměř žádný existující stát ochoten novou entitu uznat*, může jít o tyto dvě situace:

a) Nová entita není státem z hlediska prvních tří znaků a nemá ani náznak suverenity (různé soukromé iniciativy v rámci existujících států, jako např. knížectví Huttovy řeky v Austrálii, plošina Sealand v britských pobřežních vodách nebo "squatterský" podunajský Liberland využívající momentální absenci konečné dohody Srbska a Chorvatska o průběhu společné hranice v někdejších meandrech Dunaje). Těmito případy se dále nezabýváme.

b) Nová entita sice formálně splňuje první tři znaky státu, ale není uznána žádným nebo téměř žádným jiným státem z politických nebo právních důvodů (Severokyperská turecká republika). Takový stát je pak zpravidla orientován na jeden nebo velmi malý počet jiných států, které ho podporují a tvoří jeho partikulární "mezinárodní společenství", tedy udržují s ním hospodářské a politické vztahy. Mnohdy jsou důvodem neuznání pochybnosti o svrchovaném charakteru nového státu, který je ekonomicky nebo politicky zcela závislý na státu jiném nebo na intenzivní podpoře mezinárodní organizace (Podněstří, Jižní Osetie, Abcházie, v raném období Kosovo).¹² Do této

---

¹² K otázce vzniku a uznání Kosova existuje řada tuzemských a zahraničních studií. Zde uvedme jednu z nich - Vršanský, P., Medzinárodnopolitické a právne aspekty uznania republiky Kosovo, in: Medzinárodné, európske a vnútroštátne aspekty uznania a neuznania štátu, Trnava, 2013, s. 118 n.

kategorie patří rovněž Palestina, jejíž státnost a uznání je velmi komplikované jak po právní stránce, tak po stránce politické.¹³

Mají-li některé státy politický zájem na uznání nového státu, který je v prvotní fázi zcela závislý na státech jiných, přistupují k problematickému **předčasnému uznání**, jehož cílem je zvýšit prestiž takového rodícího se státu a urychlit jeho vývoj k plné suverenitě (Slovinsko, Chorvatsko, Kosovo).

Právní postavení neuznaného státu

Má tedy vůbec smysl zkoumat, zda nová entita je státem, když není jako taková uznána?

Entita, resp. stát neuznaný drtivou většinou existujících států není *fakticky* členem mezinárodního společenství, protože je od něho izolován a je jím ignorován. Žije jen ve vlastním světě, který zahrnuje pouze jeho samotného a nepatrný počet dalších států, většinou neuznaných jako on sám.¹⁴ Nemůže vstoupit do žádné mezinárodní organizace a neuzavírá žádné mnohostranné mezinárodní smlouvy. Jeho mezinárodní prestiž je nulová. Takový útvar, který nicméně vykazuje formální znaky státu, dále označujeme jako "neuznaný stát".

O něco lepší je postavení států uznaných jinými státy v počtu nikoli zanedbatelném (např. Kosovo - 109 členů OSN, Čínská republika - Tchajwan - 23 států). Tyto státy *nelze nepovažovat* za členy mezinárodního společenství, avšak jejich postavení je velmi omezené. Členství v univerzálních organizacích prakticky nepřipadá v úvahu a členství v mnohostranných mezinárodních úmluvách je taktéž nereálné, neboť takový stát není přizván na fórum, kde úmluva vzniká a zpravidla nepatří do kategorie států, které by k ní mohly přistoupit. Naproti tomu tyto státy uzavírají množství bilaterálních smluv s těmi státy nebo mezinárodními organizacemi, které je uznávají.¹⁵

---

¹³ Bureš P., Faix, M., Svaček, O., Vznik a uznání státu, Leges, Praha, 2013, s. 39 n., také Sumková, M., Historické aspekty palestínsko-izraelského konfliktu a otázka uznání Palestíny, in: Mezinárodní, evropské a vnitrostátní aspekty uznání a neuznání státu, Trnava, 2013, s. 105 n.

¹⁴ Je to typický stav Abcházie, Podněstří, Národního Karabachu (dnes Arcach) a Jižní Osetie. Tyto státy tvoří tzv. Společenství neuznaných států (Содружество непризнанных государств).

¹⁵ Byla by jistě zajímavá situace, kdyby takovýto neuznaný stát přistoupil k otevřené mnohostranné smlouvě, kde přistoupení dalších států není nijak omezeno nebo vyloučeno, je tedy zcela jednostranným úkonem a nelze mu tudíž nijak zabránit. Zde by zřejmě bylo nutné rozlišovat mezi přistoupením entity, která zjevně není státem ve smyslu mezinárodního práva. Takové „přistoupení“ by nemohlo mít žádné právní účinky, neboť stranami smlouvy mohou být zásadně jen státy. Pokud by takto přistoupil stát většinou smluvních stran neuznaný, nicméně existující, jeho přistoupení by mělo být respektováno, nebylo-li předem vyloučeno. Jiné smluvní strany, které přistupující stát neuznaly pak mohou, uznají-li za vhodné, učinit prohlášení v tom smyslu, že společná účast v mnohostranné smlouvě s neuznaným státem nezakládá jeho uznání z jejich strany.

Má vůbec smysl zabývat se mezinárodně právním postavením neuznaného státu, tedy takového, který pro drtivou většinu ostatních států neexistuje, byť znaky státu vykazuje?

Odmítneme-li pro danou entitu statut státu, pak se musíme vypořádat s tím, že zásadně nemůže být nositelem práv a povinností podle mezinárodního práva, které náležejí právě státům. Takový stát sice není součástí mezinárodního společenství, ale může ho ovlivňovat.¹⁶ Kromě toho může jít o nesporný stát uznaný určitým počtem států, avšak neuznaný velkou skupinou jiných států. Je takto jen částečně uznaný stát subjektem mezinárodního práva? Bylo by zřejmě neúnosné tvrdit, že nikoli.¹⁷ I na takový stát se nepochybně vztahují přinejmenším pravidla obecného mezinárodního práva, zejména pravidla kogentní (zákaz útočné války). Ostatně to vyplývá také z čl. 2 odst. 4 a z kapitoly VII Charty OSN.¹⁸

Jak hodnotit situaci, kdy bezprostředně po secesi části území mateřského státu tento stát použije ozbrojenou sílu k tomu, aby oddělení zabránil? Pokud by mezitím oddělená část zvládla vytvořit vlastní státnost a dosáhla uznání ze strany většího počtu jiných států, jednalo by se již o zásah proti jinému státu, tedy o zásah nedovolený. V opačném případě, kdy na odděleném území takto uznaný stát ještě nevznikl, by pak zásah měl povahu vnitrostátního opatření, v nejhorším případě pak občanské války.

Zbývá ještě vyřešit otázku, na základě čeho závazně konstatovat, zda daná entita je skutečně považována za stát s uvedenými důsledky, byť neuznaný, nebo za útvar, který státem zcela jistě není. Vzhledem k tomu, že nám zde nepomůže uznání jiných států, ke kterému nedošlo, musí na tuto otázku odpovědět orgán, který danou situaci řeší, např. Rada bezpečnosti OSN. Šlo by o klasickou předběžnou otázku.

Rozlišování uznání státu de iure a de facto

Rozlišování na tyto dva typy uznání se zdánlivě v poslední době vytrácí. Navíc tato zavedená terminologie není zcela vhodná - výraz *de facto* evokuje nicméně stav mimoprávní, tedy spíše faktický, bez trvalých právních účinků. Mluví-li se o uznání státu jako takovém, je míněno uznání *de iure*. Je to tedy uznání plné, bezpodmínečné, a mělo by také být neodvolatelné. Zpravidla je učiněno výslovně nebo jinou formou nevzbuzující pochybnosti (např. uzavření dvoustranné

---

¹⁶ Hillgruber, Ch., The Admission of New States to the International Community, in: European Journal of International Law 9 (1998), s. 494 n.

¹⁷ Srov. Craven, M., cit. dílo, s. 244. Tento autor uvádí příklad postavení Izraele neuznávaného řadou arabských států a nejasností, zda se ve vztazích mezi nimi uplatní mezinárodní právo.

¹⁸ Hillgruber, Ch., cit. dílo, s. 496 n.

smlouvy nad rámec technického minima vzájemných vztahů). Důsledky uznání de iure zahrnují respektování nového státu jako plnoprávného státu, tedy člena mezinárodního společenství a rovněž respektování jeho práv. Uznání de iure je zpravidla předstupněm navázání diplomatických styků, i když to není formálně závazný příslib.

Obvykle se uvádí, že uznání de iure je definitivní, tedy neodvolatelné. Příklady z poslední doby však ukazují, že "neodvolatelnost" je relativní. Prvním příkladem je Tchajwan, kdy po masovém uznávání Čínské lidové republiky většinou států světa včetně velmocí bylo třeba zároveň zrušit uznání Čínské republiky, tedy Tchajwanu. Druhým příkladem je uznání Kosova, které bylo v posledních letech odvoláno 4 státy. Důvodem je zřejmě přehodnocení životaschopnosti tohoto státu.

Naproti tomu o uznání de facto se uvádí, že je to uznání nižšího stupně, podmíněčné a odvolatelné. Vzhledem ke své povaze není výslovné, ale spíš má formu konkludentní.

Z historie je známo, že uznání de facto bývalo přechodným stadiem k pozdějšímu uznání de iure (viz dále příklady nových nezávislých států Latinské Ameriky nebo SSSR).¹⁹

Důvodem použití uznání de facto je okolnostmi vynucený zájem uznávajícího státu vzít v úvahu existenci neuznaného státu v nezbytně nutné míře, avšak zároveň se vyhnout důsledkům uznání de iure, které jsou v této situaci nežádoucí.

Může jít o tyto dvě situace:

1. Nový stát splňuje znaky státu, ale jeho uznání de iure brání politický zájem nebo politické ohledy na stát jiný. Tak na příklad ve 20. letech 19. století Velká Británie uznala nově osamostatněné státy Latinské Ameriky pouze de facto, protože Španělsko stále ještě nad těmito státy uplatňovalo svou suverenitu a jejich uznání de iure by tak vedlo ke konfliktu se Španělskem.²⁰ Sovětské Rusko, resp. od prosince 1922 Sovětský svaz, bylo uznáno Spojeným královstvím v r. 1921 nejprve de facto, byť nebyly žádné pochybnosti o tom, že jde o skutečný, suverénní a životaschopný stát. De iure byl SSSR uznán až po několika letech. Důvodem byl sovětský politický režim, pro Spojené království těžko přijatelný.

Jiným důvodem neuznání nového státu de iure může být jeho protiprávní vznik. Tak Severokyperská turecká republika nebyla kromě Turecka uznaná žádným státem, neboť vznikla cestou agrese Turecka proti Kypru na okupovaném území, což všechny ostatní státy respektují.

---

¹⁹ Barcik, J., Srogosz, T., Prawo międzynarodowe publiczne, 2. vyd., C.H.Beck, Warszawa 2014, s. 183.

²⁰ Viz Blix, H.M., cit. dílo, s. 601.

2. Někdy je s neuznaným státem nezbytné navázat alespoň minimální oficiální vztahy, ať už z naléhavých důvodů např. humanitárních nebo z důvodu navázání jednání, které by mělo změnit stav, který je důvodem neuznání. Tak např. Kyperská republika se dohodla se Severokyperskou tureckou republikou na hraničních přechodech a na vzájemných návštěvách členů rozdělených rodin. Taktéž existují pokusy o vzájemném jednání o budoucím sjednocení Kypru. Tato naléhavá potřeba vzájemné komunikace znemožňuje neuznaný stát ignorovat, vyžaduje určitou formu kontaktu, která ovšem logicky předpokládá uznání jeho existence, byť není hlasitě proklamováno. Nadále však nepřichází v úvahu uznání *de iure*, neboť důvody jeho odepření nepominuly. Uznání *de facto*, i když není takto veřejně označeno, má v těchto případech účelový charakter.